

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Dijkversterking Houtribdijk tussen Lelystad en Enkhuizen

Advies over reikwijdte en detailniveau
van het milieueffectrapport

10 oktober 2014 / rapportnummer 2908-23

1. Hoofdpunten van het MER

Uit de tweede landelijke toetsing is gebleken dat de Houtribdijk tussen Lelystad en Enkhuizen niet meer voldoet aan de vigerende wettelijke veiligheidsnorm. Daarom heeft Rijkswaterstaat Midden-Nederland besloten dat deze dam moet worden versterkt. Om de milieubelangen een volwaardige plaats in de besluitvorming te geven over de versterkingsopgave van de Houtribdijk en de daarvoor benodigde ontgrondingen wordt de procedure van de milieueffectrapportage (m.e.r.) doorlopen. Voor de versterking van de Houtribdijk wordt een projectplan Waterwet vastgesteld. Gedeputeerde staten van Flevoland (coördinerend bevoegd gezag) en Noord-Holland zijn als bevoegd gezag verantwoordelijk voor de goedkeuring van het Projectplan Waterwet. De Inspectie voor Leefomgeving en Transport van het ministerie van Infrastructuur en Milieu is bevoegd gezag voor het verlenen van de ontgrondingenvergunning. Tevens is de gemeenteraad van Urk bevoegd gezag indien een bestemmingsplanwijzing noodzakelijk is.

De Commissie voor de m.e.r. (hierna 'de Commissie'¹) beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport (MER). Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

- Een onderbouwing van nut en noodzaak om de Houtribdijk als primaire waterkering te versterken vanuit de doelstelling waterveiligheid.
- Een beschouwing van de doelstellingen voor de Houtribdijk in relatie tot de andere bestaande doelen en plannen in de omgeving zodat onderlinge kansen en knelpunten duidelijk worden.
- Een uitwerking van onderscheidende alternatieven om de waterveiligheid te bereiken. Betrek daarbij de analyse uit de verkenningsfase en geef aan welke keuzes daarin gemaakt zijn. Geef ook aan hoe het milieubelang is meegewogen bij het bepalen van het voorkeursalternatief.
- De bandbreedte aan mogelijke gevolgen van de ontgrondingen.
- De gevolgen van de alternatieven voor veiligheid, natuur, water en landschap. Maak daarbij een duidelijk onderscheid in de verschillende fases van het plan (ontgrondingen, aanleg en beheer en onderhoud).

Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het MER moet bevatten. De Commissie bouwt in haar advies voort op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD). Dat wil zeggen dat ze in dit advies niet ingaat op de punten die naar haar mening in de NRD voldoende aan de orde komen.

¹ De samenstelling van de werkgroep van de Commissie m.e.r., haar werkwijze en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. Projectgegevens en bijbehorende stukken, voor zover digitaal beschikbaar, zijn ook te vinden via www.commissiemer.nl onder 'Advisering' of door in het zoekvak het projectnummer in te geven.

2. Probleemstelling, doel en beleid

2.1 Probleemstelling en doel

In de NRD staat beschreven dat de Houtribdijk een primaire waterkering (categorie B) is en moet voldoen aan de daarvoor gestelde formele veiligheidseis met een overstromingskans van 1/10.000 jaar. De Houtribdijk beschermt echter niet het land waarvoor hij is aangelegd. In 2003 heeft het Rijk definitief besloten de Markerwaard niet aan te leggen. Daarmee is de Houtribdijk feitelijk geen dijk maar een dam, zoals in het Verkenningenrapport wordt geconstateerd. De Houtribdijk beschermt indirect de oevers van het Markermeer en het IJsselmeer.

De Commissie vindt het van belang dat in het MER duidelijk wordt onderbouwd welke functie de Houtribdijk heeft voor de veiligheid tegen overstromingen in de gebieden grenzend aan het Markermeer en IJsselmeer en welke consequenties dit heeft voor de veiligheid van de daar aanwezige waterkeringen. Onderbouw vanuit deze functie waarom en op welke aspecten de huidige dijk onvoldoende veilig is. Deze analyse dient ook als uitgangspunt voor de alternatiefontwikkeling.

Scenario 'nieuw beleidskader'

Het voornemen is om de Houtribdijk in 2018 te verstevigen door hem overslagbestendig te maken met een overstromingskans van 1/10.000 jaar (in dit geval gaat het om het voorkomen van een doorbraak in de Houtribdijk). In het Deltaprogramma 2015 wordt echter een andere veiligheidsbenadering voorgesteld. Deze andere veiligheidsbenadering zal naar verwachting andere eisen stellen aan de Houtribdijk. Analyseer in een scenario wat de verwachte consequenties zijn van de nieuw veiligheidsbenadering op de uitgangspunten voor de versterkingsopgave van de Houtribdijk. Betrek hierbij ook de eveneens in het Deltaprogramma opgenomen (concept) Deltabeslissing met betrekking tot het peilbeheer van het IJsselmeer.

Verkeersfunctie van de Houtribdijk

Naast de functie voor waterveiligheid heeft de Houtribdijk een verkeersfunctie. In de NRD is aangegeven dat verwacht wordt dat de intensiteit van het verkeer de komende jaren zal toenemen maar dat de provincie afziet van een verbreding die daarom pas op de lange termijn aan de orde is. Vanuit het oogpunt van verkeersveiligheid is de weg niet optimaal. Ook al wordt de vluchtstrook verbreed en wordt een DRIP/informatiesysteem voorzien, de profiel van de weg blijft niet vormgegeven als een regionale stroomweg met een fysieke scheiding van rijrichtingen. Maak in het MER duidelijk in hoeverre een verbreding vanwege capaciteitsproblemen of de verkeersveiligheid noodzakelijk is en op welke termijn deze verbreding naar verwachting aan de orde is. Indien deze verbreding binnen de technische levensduur van de versterkingsopgave blijkt te liggen, geef dan aan wat de meerwaarde kan zijn om daar in de uitvoering al rekening mee te houden.

2.2 Beleidskader

Voor het Markermeer en het IJsselmeer geldt een uitgebreid beleidskader en is veel wet- en regelgeving van toepassing. Geef in het MER aan welke wet- en regelgeving en welk beleid

relevant is voor de dijkversterking en de ontgrondingen en of het voornemen kan voldoen aan de randvoorwaarden die hieruit voortkomen. Ga daarbij in ieder geval in op:

- Waterwet
- Deltaprogramma
- Natuurbeschermingswet
- Flora- en faunawet
- Kader Richtlijn Water
- Wet bodembescherming
- Ontgrondingenwet
- Rijksstructuurvisie Amsterdam Almere Markermeer
- Bestemmingsplan Marker Wadden
- Rijksstructuurvisie wind op land

2.3 Kansen voor synergie

Een groot deel van de opgaven voor het Markermeer en IJsselmeer valt ook onder de verantwoordelijkheid van de rijksoverheid. Geef in het MER een overzicht van de andere opgaven voor het gebied en welke kansen deze bieden voor geïntegreerde oplossingen. De Commissie denkt daarbij enerzijds aan kansen door werk met werk te maken, bijvoorbeeld door de versterking, de benodigde ontgrondingen, het project Marker Wadden en de opgaven voor Natura 2000 en een Toekomst Bestendig Ecologisch Systeem geheel of gedeeltelijk met elkaar te combineren.² Anderzijds kan het gaan om de functies op of direct aan de dijk zoals de verkeersfunctie, windturbines³ of het uitbreiden van mogelijkheden voor recreatie.

3. Voorgenomen activiteit en alternatieven

3.1 Alternatieven en varianten

3.1.1 Alternatieven voor de dijkversterking

Varianten uit de NRD

De NRD geeft een beperkte afweging van varianten. De overwegingen, andere dan financiële, die in de verkenningsfase hebben geleid tot het voorkeursalternatief dat nu voorligt en de milieuarargumenten die daarin een rol hebben gespeeld zijn niet duidelijk. Ook de achtergrondinformatie uit de Nota Oplossingsrichtingen van 8 maart 2013 geeft een beperkt inzicht in de milieuarargumenten die geleid hebben tot de keuze van bepaalde bouwstenen. Het is daarmee niet navolgbaar of belangrijke kansen om milieugevolgen te voorkomen gemist zijn.

² Zie ook de zienswijze van stichting het blauwe hart met de voorstellen voor betere vismigratie door gedeeltelijke openen van de Houtribdijk en een visvriendelijk sluisbeheer.

³ Zie ook de zienswijzen van de Nederlandse Wind Energie Associatie en Windpark Houtribdijk.

Oplossingsrichtingen

De analyse van de probleemstelling zoals geformuleerd in §2.1 van dit advies kan tot een grotere bandbreedte in oplossingsrichtingen leiden dan, op basis van de resultaten van het Verkenningenrapport van 17 februari 2014, nu in de NRD als startpunt is genomen. Geef op basis van de probleemanalyse uit §2.1 aan welke oplossingsrichtingen uitgaande het vigerende beleidskader mogelijk zijn. De Commissie denkt hierbij aan drie type oplossingsrichtingen:

1. de Houtribdijk voldoet op basis van de laatst uitgevoerde toetsing niet aan de vigerende wettelijke veiligheidsnormen en wordt over nagenoeg de volledige lengte versterkt op basis van hydraulische randvoorwaarden en ontwerpcriteria geldend voor het principe 50-jaar veilig;
2. de Houtribdijk voldoet niet aan de vigerende veiligheidsnormen en wordt (partieel) versterkt op basis van hydraulische randvoorwaarden en ontwerpcriteria geldend voor een kortere periode.⁴ Hierbij wordt gedacht aan een periode niet langer dan nodig om de dijk te kunnen toetsen aan de normen van de nieuwe veiligheidsbenadering, zoals genoemd in het Deltaprogramma;
3. de Houtribdijk voldoet niet aan de vigerende veiligheidsnormen en wordt met andere technische middelen (pomp) en aanvullend waar nodig partieel versterkt.

Geef in het MER als eerste een analyse van de oplossingsrichtingen op hoofdlijnen en geef daarbij aan welke voor- en nadelen daarbij horen. Ga hierbij in op de toekomstvastheid, kansen en knelpunten met andere ontwikkelingen in de omgeving en belangrijkste gevolgen voor het milieu. De Commissie verwacht dat de belangrijkste negatieve milieugevolgen gekoppeld zijn aan de benodigde hoeveelheid ontgrondingen. Werk indien de oplossingsrichtingen haalbaar zijn ze verder uit in alternatieven met de onderstaande aandachtspunten.

Ad 1. Volledige versterking Houtribdijk

Indien uit de probleemanalyse blijkt dat versterking van de Houtribdijk op korte termijn noodzakelijk is zoals in de NRD is geformuleerd, geef dan in het MER een samenvatting van de verkenningsfase en de alternatievenafweging die daarin is gevolgd. Beschrijf hoe de gestelde doelen de keuze en de afbakening van de alternatieven hebben bepaald. Beargumenteer daarbij of in de verkenningsfase belangrijke kansen voor het milieu zijn afgefallen en welke redenen daarvoor zijn geweest. Werk de onderscheidende alternatieven met belangrijke milieuvoordelen in het MER uit.

Ad 2. Partiële versterking Houtribdijk

Geef aan wat de urgentie is van de opgave door te bepalen op welke termijn, welke onderdelen van de dijk niet meer voldoen aan de huidige veiligheidsnormen. Het is waarschijnlijk dat de opgave voor de Houtribdijk voor bijvoorbeeld de komende 20 jaar een andere is dan als een termijn van 50 jaar wordt gehanteerd. Hiermee kan inzichtelijk gemaakt worden wat de urgente opgave is vooruitlopend op de eventuele nieuwe normering voortkomende uit een

⁴ Zoals ook genoemd op pagina 23 in 'Versterking Houtribdijk Verkenningenrapport' van 17 februari 2014 mag een andere planperiode dan 50 jaar worden gehanteerd als dit economisch rendabeler zou zijn. Omdat dit vanuit de nieuwe veiligheidsbenadering niet kan worden uitgesloten, wordt – mede in relatie tot het 'no regret' principe – een analyse van mogelijkheden voor een korte planperiode wenselijk geacht.

andere veiligheidsbenadering en welke opgave voor de langere termijn onder de huidige normen nodig is. Bepaal daarna met behulp van het scenario 'nieuw beleidskader' welke maatregelen als 'no regret' kunnen worden aangemerkt.

Ad 3. Andere (technische) oplossingen

Ga in op technische oplossingen zoals een pomp in de Houtribdijk. Deze wordt genoemd als mogelijke oplossing in een studie van het CPB: Economische optimale waterveiligheid in het IJsselmeergebied, uitgevoerd op verzoek van het ministerie van Infrastructuur en Milieu van 14 januari 2014. Daarin wordt aannemelijk gemaakt dat een economisch verantwoord alternatief mogelijk is, waarbij door het installeren van een pomp van $100 \text{ m}^3\text{s}^{-1}$ in de dam direct een hoger veiligheidsniveau wordt bereikt. Daardoor kunnen de werkzaamheden voor de veiligheid de komende decennia wellicht beperkt blijven tot het noodzakelijk onderhoud van de Houtribdijk.

3.1.2 Alternatieven ontgrondingen

Zoekgebieden

In de NRD is vanwege de financiële haalbaarheid het zoekgebied waar zand gewonnen mag/kan worden ingeperkt. Voorgesteld is om bij de effectbeoordeling dit zoekgebied als uitgangspunt te nemen, ondanks dat ook de optie voor winning uit bestaande concessies of andere locaties wordt opengelaten. De Commissie vindt het wenselijk om ook andere alternatieven voor zoekgebieden in beschouwing te nemen, zoals een zoekgebied dat zich minder ver uitstrekt richting het vaste land in verband met de mogelijke effecten van de zandwinning op de omgeving. Beschrijf voor deze alternatieven, en het alternatief waarbij wordt uitgegaan van winning uit bestaande concessie(s), de realiseerbaarheid ervan en de milieueffecten. Daarmee ontstaat inzicht in de mogelijkheden voor zandwinning en een bandbreedte van de effecten ervan. Uit een vergelijking van deze alternatieven kan een alternatief worden geselecteerd voor zoekgebieden voor zandwinning met de minste milieugevolgen.

Bij het definiëren van de zoekgebieden voor zandwinning speelt ook de mate van geschiktheid van het zand een belangrijke rol. Het is daarom van belang om eisen voor het zand te definiëren en om bij het voorgenomen geotechnisch en effectonderzoek na te gaan in welke mate het zand in de verschillende zoekgebieden voldoet aan deze eisen. Bij het voorgenomen geotechnisch onderzoek dient ook aandacht te worden besteed aan de aanwezigheid van afwijkende bodemlagen (klei, leem of veen) in de ondergrond binnen de zoekgebieden die aanleiding kunnen geven voor beperkingen in de toepassing van de zandige oplossing.

Varianten zandwinputten

In het vervolg hierop kunnen voor het voorkeurszoekgebied varianten worden ontwikkeld, waarbij met name de omvang en diepte van de zandwinput onderscheidend kunnen zijn en de wijze van zandwinning en de daarbij in te zetten technieken. De Commissie adviseert om in elk geval een variant uit te werken die is gebaseerd op een beperkt aantal diepe zandwinputten en een variant met een groter aantal ondiepe putten vanwege de onderscheidende milieugevolgen.

Methode van zandwinning

Ten aanzien van de methode van zandwinning kan worden uitgegaan van een bandbreedtebenadering waarbij voor de in aanmerking komende technieken van de meest kritische techniek wordt uitgegaan voor onderscheidende effecten. Bijvoorbeeld de meest kritische techniek voor de aspecten vertroebeling, naast de meest kritische techniek ten aanzien van geluid, hinder en overlast.

3.1.3 Varianten

Ruimtelijke kwaliteit

In de NRD wordt de Houtribdijk vanuit de veiligheidsanalyse opgedeeld in 6 verschillende dijkvakken die een eigen variantenaanpak kennen. Landschap, en in bredere zin ruimtelijke kwaliteit, is een steeds belangrijkere maatschappelijke factor. Dit vraagt om een duidelijke visie in het MER. Het advies 'Landschap in het MER' van de Rijksadviseur voor landschap geeft hiervoor een mogelijke aanpak. Hierin wordt de essentie van ruimtelijke kwaliteit beschreven, in de huidige situatie maar nadrukkelijk ook als kans voor toekomstige ontwikkeling. Hierin wordt tevens een begrippenkader geïntroduceerd, met daarin twee sleutelbegrippen, namelijk de 'ruimtelijke diagnose' en de 'ruimtelijke ambitie'. Gebruik in het MER deze aanpak om varianten te ontwerpen op de bijdrage aan deze ruimtelijke ambitie.

Vooroeverdammen

In de gebieden waar gekozen wordt voor een zandige oplossing wil men zowel kribben als vooroeverdammen (zogenaamde 'hockeysticks') aanleggen. Hierdoor ontstaan ecologisch waardevolle golfluwe gebieden achter de strekdammen. Door stormen kunnen de oevers eroderen en kan het sediment in deze luwe gebieden blijven liggen, waardoor dit rustgebied op den duur in omvang afneemt. Zoek in het ontwerp daarom naar een zodanige integratie van beide type dammen dat dit effect zo goed mogelijk wordt vermeden.

3.2 Referentie

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied en de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige ontwikkeling van het milieu, zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven wordt gerealiseerd. Ga bij deze beschrijving uit van ontwikkelingen van de huidige activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten waarover reeds is besloten.

4. Bestaande milieusituatie en milieugevolgen

4.1 Algemeen

Maak bij de beschrijving van de gevolgen voor het milieu een duidelijk onderscheid naar de verschillende aspecten van het voornemen: de ontgroningen, de aanlegfase en de beheer- en onderhoudsfase

4.2 Bodem en water

Beschrijf de huidige water- en waterbodemkwaliteit en de opbouw van de bodem zowel voor het gebied waar de verbeteringswerkzaamheden plaatsvinden als voor de zoekgebieden voor zandwinning. Geef aan wat de knelpunten zijn in relatie tot de waterkwaliteit (KRW) en ontwikkeling van natuur.

Besteed voor de zandwinning en de zandwinlocaties voor alle hiervoor in aanmerking komende alternatieven en varianten in ieder geval aandacht aan:

- de effecten tijdens de uitvoering van het verwijderen van de deklaag en het winnen van het zand op de omgeving voor onderscheidende uitvoeringsmethoden;
- de gebruiksmogelijkheden van de bij de deklaagverwijdering vrijkomende grond, zoals nuttige toepassing elders of bijvoorbeeld als afsluitende laag op de bodem van de zandwinputten;
- de effecten van de zandwinputten zowel in de realisatiefase als in de eindfase op de grondwaterhuishouding en de gevolgen daarvan voor de omgeving. Maak daarbij onderscheid in het wel of niet afdekken van de bodem van de zandwinputten met deklaaggrond vrijkomend van de deklaagverwijdering;
- de effecten in de realisatiefase ten aanzien van problematische chemisch-fysische KRW-parameters (doorzicht, fosfaat, pH);
- de verwachte ontwikkeling van waterkwaliteit en slibhuishouding na realisatie van de zandwinning;
- de verwachte ontwikkelingen van de zandwinputten op langere termijn en de mogelijke negatieve gevolgen voor de dijk en de omgeving.

Besteed voor de dijkversterking in ieder geval aandacht aan:

- de wijze waarop het zand voor de zandige oplossing in het werk wordt gebracht en de mogelijke effecten van het wel of niet verwijderen vooraf van de aanwezige deklaag in dit gebied;
- de mate van stabiliteit van het profiel van de zandige oplossing en de erosiegevoeligheid van het zand tegen de dijk;
- de effecten van de zandige oplossing in de beheer- en onderhoudsfase op de omgeving, zoals ten gevolge van verstuiving van het zand.

4.3 Natuur

Algemeen

Werk in het MER de beoordelingscriteria voor natuur verder uit zodat duidelijk is welke habitattypen, soorten en andere kenmerken in het studiegebied van belang zijn. Houd bij het bepalen van het studiegebied wat betreft Natura 2000-gebieden rekening met externe werking. Beschrijf de actuele natuurwaarden van het studiegebied en ga in op belangrijke knelpunten en ontwikkelingen. Beschrijf de historische trends van populaties en geef een inschatting van de verwachte ontwikkelingen in de autonome ontwikkeling.

Beschrijf per alternatief zowel effecten van aanlegwerkzaamheden als van de toekomstige situatie, inclusief gebruik, onderhoud en beheer. Dit geldt zowel voor de versterking van de Houtribdijk als voor de benodigde zandwinning (inclusief transport).

Beschrijf naast de negatieve effecten ook (globaal) de positieve effecten, met name voor zover deze bijdragen aan het realiseren van een Toekomst Bestendig Ecologisch Systeem TBES en/of van Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen.

Effecten tijdens aanleg

- Beschrijf de relevante ingreep-effectrelaties tijdens de aanleg.
- Geef voor elke relatie de bandbreedte van de effecten op bovenwater- en onderwaternatuur⁵ aan, rekening houdend met onzekerheden.
- Ga in op directe en indirecte effecten, bijvoorbeeld via het voedselweb.
- Besteed in elk geval aandacht aan effecten van verstoring (visueel, door [onderwater]geluid en door licht), troebelings, vrijkomen van toxische stoffen en stikstofdepositie.
- beschrijf de effecten op soorten en habitattypen.

Effecten eindbeeld

- Beschrijf de relevante ingreep-effectrelaties van permanente effecten.
- Geef hiervoor bandbreedte en onzekerheden aan.
- Besteed in ieder geval aandacht aan effecten van ruimtebeslag (oeverzones), verplaatsen van de 'hockeysticks', van ontwikkeling van natuurwaarden op nieuwe zandige oevers, van veranderingen in de grondwaterhuishouding, van beheer en onderhoud en van eventuele stratificatie en/of slibbezinking in zandwinputten.
- Interpreteer de effecten in het licht van de parameters die volgens de uitgewerkte beoordelingscriteria van belang zijn.

Natura 2000 en Passende beoordeling

In de NRD is aangegeven dat een Passende beoordeling wordt opgesteld waarin de gevolgen van het plan worden getoetst aan de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden in het studiegebied.

⁵ Zie ook de zienswijzen van Stichting het blauwe hart en van een visser die aandacht vragen voor onderwaternatuur en specifiek het Enkhuizerzand.

Beschrijf in het MER/Passende beoordeling welke Natura 2000-gebieden tot het studiegebied behoren, rekening houdend met externe werking, en geef deze gebieden duidelijk op kaart weer.

Ga vervolgens in op:

- de instandhoudingsdoelstellingen voor de verschillende soorten en habitats en of sprake is van een behoud- of verbeterdoelstelling;
- de actuele en verwachte oppervlakte en kwaliteit van habitattypen en leefgebieden voor soorten;
- de actuele en verwachte populatieomvang van soorten aan de hand van meerjarige trends.
- zowel de positieve als de negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen, rekening houdend met onzekerheden;
- mitigerende maatregelen en de effectiviteit daarvan;
- beoordeel de onderdelen van het voornemen afzonderlijk en in samenhang, alsook in cumulatie met andere plannen en projecten;⁶

Ecologische Hoofdstructuur

Ga aan de hand van het 'Nee, tenzij'-regime in op de gevolgen van het voornemen voor de kernkwaliteiten⁷ en wezenlijke kenmerken en waarden van de Ecologische Hoofdstructuur. Ga na in hoeverre compensatie noodzakelijk is en zo ja hoe deze wordt gerealiseerd.

Gevolgen voor soorten

Beschrijf de effecten voor de gunstige staat van instandhouding van belangrijke en kenmerkende soorten (zoals soorten van de Rode Lijst) en van beschermde soorten. Maak aannemelijk dat, waar relevant, maatregelen te treffen zijn waarmee voorkomen kan worden dat het plan afbreuk doet aan de gunstige staat van instandhouding van soorten. Ga wat betreft beschermde soorten tevens in op mogelijke overtreding van verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet en op maatregelen waarmee dit kan worden voorkomen.

4.4 Landschap

Geef op basis van de analyse van de ruimtelijke kwaliteit in §3.1.3 een beschrijving én waardering van de landschappelijke en cultuurhistorische waarden in het studiegebied.⁸ Laat zien welke bestaande landschappelijke en cultuurhistorische waarden beperkt aangetast worden, en welke onomkeerbaar en aanzienlijk worden aangetast. Geef in dat laatste geval tevens expliciet aan wat de nieuwe ruimtelijke kwaliteiten zijn van het voornemen.

⁶ Denk bijvoorbeeld aan de watersportrecreatie, visserij en het vaargeulonderhoud.

⁷ Waaronder openheid en duisternis, zie integrale visie IJsselmeergebied.

⁸ Zie ook de zienswijze van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed die aangeven dat sprake is van een hoge archeologische verwachtingswaarde, specifiek het Enkhuizerzand, waar bij ontgroningen rekening mee moet worden gehouden.

5. Overige aspecten

Voor de onderdelen 'vergelijking van alternatieven', 'leemten in milieuinformatie' en 'samen- vatting van het MER' heeft de Commissie geen aanbevelingen naast de wettelijke voorschrif- ten.

5.1 Vergelijking van alternatieven

De milieueffecten van de alternatieven moeten onderling én met de referentiesituatie worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de aard en mate waarin de alterna- tieven andere effecten veroorzaken. Vergelijk bij voorkeur op grond van kwantitatieve infor- matie en betrek daarbij de doelstellingen en de grens- en streefwaarden van het milieube- leid.

5.2 Leemten in milieuinformatie

Het MER moet aangeven over welke milieuaspecten onvoldoende informatie kan worden op- genomen door gebrek aan gegevens. Spits dit toe op milieuaspecten die in verdere besluit- vorming een belangrijke rol spelen, zodat de consequenties van het tekort beoordeeld kun- nen worden. Geef ook aan of dat wat ontbreekt op korte termijn kan worden ingevuld.

5.3 Onzekerheden en evaluatieprogramma

Houd bij de vergelijking van de alternatieven en bij de toetsing van de alternatieven aan (pro- ject-) doelen en wettelijke grenswaarden expliciet rekening met de onzekerheden in effect- bepalingen.⁹ Geef daarvoor in het MER inzicht in:¹⁰

- de waarschijnlijkheid dat effecten optreden, d.w.z. het realiteitsgehalte van de verschil- lende effectscenari'o's (best-case en worst-case);
- het belang van de onzekerheden in effectbepalingen voor de significantie van verschillen tussen alternatieven, en daarmee voor de vergelijking van alternatieven;
- op welke wijze en wanneer na realisering van het initiatief de daadwerkelijke effecten ge- evalueerd worden, bijvoorbeeld via een oplevertoets, en welke maatregelen 'achter de hand' beschikbaar zijn als (project-)doelen en grenswaarden in de praktijk niet gehaald worden.¹¹

⁹ Effectbepalingen voor de toekomst zijn inherent onzeker. Het zijn veelal de best mogelijke benaderingen op basis van in de praktijk ontwikkelde en getoetste modellen. De onzekerheden in de uitkomsten van modellen moeten wel worden onderkend. Schijnzekerheden leveren immers ondoelmatige keuzes en maatregelen op. Effecten kunnen in werkelijk- heid meevallen, dan zijn te veel maatregelen getroffen. Effecten kunnen tegenvallen, dan zijn te weinig maatregelen ge- nomen.

¹⁰ Een factsheet op de website van de Commissie bevat meer informatie over het omgaan met onzekerheden in MER. (http://docs1.eia.nl/mer/diversen/factsheet_19_omgaan_met_onzekerheden_in_mer_webversie.pdf).

¹¹ Dit sluit aan bij de adviezen van de Commissie Elverding. Met de oplevertoets wordt ook invulling gegeven aan de (tot op heden veelal niet nagekomen) verplichting tot evaluatie van een MER (artikel 7.39 t/m 7.42 van de Wet milieube- heer).

5.4 Vorm en presentatie

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. Presenteer de vergelijking bij voorkeur met behulp van tabellen, figuren en kaarten.

Zorg ervoor dat:

- het MER zo beknopt mogelijk is, onder andere door achtergrondgegevens niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst zijn opgenomen;
- recent, goed leesbaar kaartmateriaal is gebruikt, met duidelijke legenda.

Samenvatting van het MER

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de voorgenomen activiteit en de alternatieven daarvoor;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de voorgenomen activiteit en de alternatieven, de onzekerheden en leemten in kennis die daarbij aan de orde zijn;
- de vergelijking van de alternatieven en de argumenten voor de selectie van het voorkeursalternatief.

BIJLAGE 1: Projectgegevens reikwijdte en detailniveau MER

Initiatiefnemer: Rijkswaterstaat Midden Nederland

Bevoegd gezag: Provincie Flevoland (coördinerend), Provincie Noord-Holland, Inspectie voor Leefomgeving en Transport van het ministerie van Infrastructuur en Milieu en de gemeenteraad van Urk indien een bestemmingsplanwijziging nodig is.

Besluit: goedkeuring Projectplan Waterwet, ontgrondingenvergunning en mogelijk een bestemmingsplanwijziging

Categorie Besluit m.e.r.: plan-m.e.r. vanwege kaderstelling voor categorie D 3.2 en D 29.2 en vanwege passende beoordeling

Activiteit: versterken Houtribdijk en benodigde ontgroning

Bijzonderheden:

De Commissie m.e.r. adviseert om in het milieueffectrapport voor de Houtribdijk de noodzaak om de dijk te versterken goed te onderbouwen. Het is nu onduidelijk of de versterking nodig is om gebieden rondom het Markermeer en IJsselmeer tegen hoogwater te beschermen.

In 2013 is besloten het Markermeer niet in te polderen. De Houtribdijk beschermt daardoor niet het land waarvoor hij oorspronkelijk is aangelegd. Daarmee is de Houtribdijk feitelijk geen dijk maar een dam. De Commissie adviseert in het milieueffectrapport duidelijk te onderbouwen of de versterking van de Houtribdijk zinvol is. Laat in het rapport zien welke functie de dijk heeft om het achterland rondom het Markermeer en IJsselmeer te beschermen tegen overstromingen.

De Houtribdijk ligt in een omgeving waar veel gebeurt. Denk hierbij aan nieuwe windturbineparken op de dijk, het nieuwe deltaprogramma met peilveranderingen in het IJsselmeer, de verkeersfunctie van de dijk en natuurontwikkeling in het Markermeer en het IJsselmeer. De Commissie adviseert in het milieueffectrapport te onderzoeken welke ontwikkelingen kunnen worden gecombineerd.

Procedurele gegevens:

aankondiging start procedure: 21 augustus 2014

ter inzage legging van de informatie over het voornemen: 22 augustus t/m 18 september 2014

adviesaanvraag bij de Commissie m.e.r.: 18 augustus 2014

advies reikwijdte en detailniveau uitgebracht: 10 oktober 2014

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen bestaande uit enkele deskundigen, een voorzitter en een werkgroepsecretaris. Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

drs. B.F.M. Beerlage (secretaris)

dr. J.H. van den Berg

ir. J.H.J. van der Gun

M.A.J. van der Tas (voorzitter)

drs. C.T.M. Vertegaal

Werkwijze Commissie bij advies reikwijdte en detailniveau:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie heeft de hierna genoemde informatie van het bevoegde gezag ontvangen. Deze informatie vormt het uitgangspunt van haar advies. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de Commissie een locatiebezoek afgelegd. Zie voor meer informatie over de werkwijze van de Commissie www.commissiemer.nl op de pagina *Commissie m.e.r.*

Betrokken documenten:

De Commissie heeft de volgende documenten betrokken bij haar advies:

- Notitie Reikwijdte en Detailniveau MER Versterking Houtribdijk en benodigde ontgroning, Rijkswaterstaat Midden-Nederland, 11 augustus 2014;
- Versterking Houtribdijk Verkenningenrapport, Rijkswaterstaat, 17 februari 2014;
- Uitgebreide Natuurtoets Natura 2000 Versterking Houtribdijk, Royal HaskoningDHV, 19 september 2013;
- Economisch optimale waterveiligheid in het IJsselmeergebied Uitgevoerd op verzoek van het ministerie van Infrastructuur en Milieu, CPB, 14 januari 2014;
- Bestaande situatie Houtribdijk Deel 2: Veiligheidsanalyse, Royal HaskoningDHV, 23 november 2012;
- Vergunningenscan dijkversterking Houtribdijk, Royal HaskoningDHV, 13 februari 2014;
- Koepelmemo Integrale veiligheid verkenning Houtribdijk, Royal HaskoningDHV, 5 maart 2013;
- Versterking Houtribdijk Kosten Effectiviteitsanalyse (KEA), Royal HaskoningDHV, 12 december 2013;
- Nota Effecten MIRT2 Verkenning versterking Houtribdijk, Royal HaskoningDHV, 13 december 2013;
- Versterking Houtribdijk Nota Kansrijke Oplossingsrichtingen, Royal HaskoningDHV, 8 maart 2013;
- Ontwerpnota Gepenetreerde Breuksteen Verkenning versterking Houtribdijk, Royal HaskoningDHV, 12 december 2013;
- Archeologisch vooronderzoek ten behoeve van de dijkversterking Houtribdijk Enkhuizen-Lelystad, Ruimtelijk advies op basis van archeologisch bureauonderzoek, Vestigia, 23 juli 2013;
- Verkeersveiligheid Markerwaarddijk, Goudappel Coffeng, 22 juni 2011.

De Commissie heeft kennis genomen van 7 zienswijzen en adviezen, die zij tot en met 19 september 2014 van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Zij heeft deze, voor zover relevant voor m.e.r., in haar advies verwerkt.

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport Dijkversterking Houtribdijk tussen Lelystad en Enkhuizen

ISBN: 978-90-421-4022-6

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

W www.commissiemer.nl

